

BACHELORPROEF

Kan een praktische kijkwijzer voor
werkwoordspelling leerlingen helpen om
werkwoorden te vervoegen?

Het werkwoordenwiel

PROMOTOR: Nicole Van Sande

STUDENT: Yannick Vercauteren

STAGESCHOOL: VLOT! Campus Sint-Lodewijk + CREO

ACADEMIEJAAR: 2019-2020

Woord vooraf

Beste lezer

Als student lerarenopleiding met twee talen als onderwijsvakken wilde ik per se iets doen rond taal. Aan het einde van vorig semester had ik het idee om na te gaan of leerlingen aandachtiger zijn of beter leren als er een leraar voor de klas staat met een aangename stem dan wanneer dat niet het geval is. En wat maakt een stem dan aangenaam? 'Dat is zeer interessant Yannick, maar dat is niet de bedoeling van deze bachelorproef' werd mij dan gezegd. 'Jij voert als leraar iets (nieuws) in en je kijkt of het effect heeft', dat moest ik doen!

Zo ben ik terechtgekomen bij een van mijn favoriete onderdelen van het vak Nederlands: (werkwoord)spelling! Dat dit iets is dat mij op het lijf geschreven is, kunnen zeer veel oud-klasgenoten, oud-leerkrachten, huidige medestudenten en docenten bevestigen. Al sinds het middelbaar sta ik erom bekend een -wat men in de volksmond noemt- taalnazi te zijn. Aangezien Duits mijn ander onderwijsvak is, hoor ik dat niet echt graag, maar ontkennen heeft ook geen zin meer.

Samen met mijn promotor ben ik op zoek gegaan naar een concreet onderwerp. We vroegen ons af waarom zoveel leerlingen en studenten hardnekkige taalfouten blijven maken. Bovendien wilden we daar ook iets aan doen. We gingen op zoek naar een praktische kijkwijzer die leerlingen zou kunnen helpen bij het vervoegen van werkwoorden. Iets dat alle verschillende schema's vervangt, was ons idee. Dat was makkelijker gezegd dan gedaan, want daar een geschikte vorm voor vinden was niet evident. Van zodra we daar toch in geslaagd waren, moest er nagedacht worden over de productie. En enkele weken later was het werkwoordenwiel geboren!

Dat dit alles tot een goed einde is gekomen, is niet alleen mijn verdienste. In de eerste plaats gaat mijn dank naar mijn promotor en taaldocent Nicole Van Sande. Zij heeft mij enorm geholpen bij de afbakening van mijn onderwerp en zonder haar begeleiding wist ik niet waar eerst te beginnen. Daarnaast wil ik ook Catherine Decraene bedanken. Als communicatieverantwoordelijke van Odisee campus Sint-Niklaas heeft zij ervoor gezorgd dat mijn praktische kijkwijzer op een professionele manier ontworpen en geproduceerd kon worden. Voor de productie mag ik ook zeker Els Van Eetvelt niet vergeten. Zij heeft niet alleen gezorgd voor het juiste materiaal, maar ze heeft me ook geholpen door -letterlijk- de handen uit de mouwen te steken om het werkwoordenwiel te vervaardigen. Wat betreft de uitvoering van dit wetenschappelijk project ben ik naast de directie ook mijn mentor Nederlands zeer dankbaar. Laurence Mertens heeft me de kans gegeven om mijn werkwoordenwiel uit te testen in een derde middelbaar tso. Ook Tim Delacourt en Stefaan Van Bockstal, leerkrachten Nederlands op campus CREO binnen VLOT Lokeren, verdienen een woord van dank, want zij hebben mijn werkwoordenwiel in coronatijden nog extra willen uittesten met enkele leerlingen. Tot slot nog een woord van dank aan mijn ouders, familie en vrienden voor de morele steun.

Inhoudstafel

Woord vooraf	2
Inhoudstafel.....	3
Samenvatting.....	4
Trefwoorden	5
Inleiding.....	6
Synthese van de wetenschappelijke literatuur	7
Waarom maken we fouten?	7
Hoe leren?	9
Onderwijsmedia.....	11
Praktijkonderzoek	12
Het werkwoordenwiel.....	12
De uitvoering	12
Planning	12
Resultaat.....	13
Bevindingen van de leerlingen.....	14
Extra onderzoek in coronatijd	15
Planning	15
Resultaat.....	15
Bevindingen van de leerlingen.....	15
Bevindingen van de leerkrachten	16
Besluit en discussie	17
Literatuur en resultaten	17
Vervolgonderzoek	17
Impact van onderzoek.....	18
Literatuuropgave	19
Bijlagen	20

Samenvatting

Waarom blijven sommige mensen hardnekkige werkwoordfouten maken? Als toekomstig leerkracht Nederlands is dit een bedenking die ik me al vaak gemaakt heb. Ligt het aan de regels die te ingewikkeld zijn? Aan de verschillende methodes om de werkwoordspelling aan te leren? Aan de mens zelf? Of speelt er meer dan dit alles? Dat heb ik onderzocht in deze bachelorproef en ik heb geprobeerd om iets te ontwerpen dat ervoor zou moeten zorgen dat we die fouten niet meer maken.

In het onderdeel literatuur heb ik me toegespitst op mogelijke verklaringen van die fouten en daar zijn enkele nuttige resultaten uit voortgekomen. Daarnaast vroeg ik me ook af hoe mensen (het best) leren. Naast de verschillende werkwoordenschema's die al bestaan, heb ik iets gezocht dat echt tastbaar is. We hebben het lang een praktisch hulpmiddel genoemd tot het meer en meer vorm kreeg. Van dan af aan was het: het werkwoordenwiel.

Kan een praktische kijkwijzer voor werkwoorden leerlingen helpen om werkwoorden te vervoegen? Dat is een ruime onderzoeksvraag. Want wat is helpen en hoe, in welke mate, helpt het werkwoordenwiel dan? We hadden graag gehad dat het werkwoordenwiel ervoor kon zorgen dat leerlingen minder fouten zouden maken. Bij sommige leerlingen was dat het geval, maar bij de meerderheid was er weinig verschil merkbaar. Daar zijn verschillende verklaringen voor, maar we zijn ervan overtuigd dat verder onderzoek aangewezen is.

Ik heb de werkwoordspelling niet opnieuw uitgevonden, maar ik heb wel een hulpmiddel gecreëerd dat het makkelijker zou kunnen maken. In plaats van alle verschillende schema's is er één wiel dat visueel sterker zou moeten zijn dan zo'n schema. Tot slot waren zowel de leerlingen als de leerkrachten enthousiast over het idee.

De 5 belangrijkste referenties waarop ik mij gebaseerd heb zijn:

- Arnoudt, R. (2019). Kennis van grammatica bij Vlaamse scholieren gaat fors achteruit. Geraadpleegd op 26/09/2019 via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/08/27/kennis-van-grammatica-bij-vlaamse-scholieren-gaat-fors-achteruit/>
- Chamalaun, R. (2019). Het onderwijzen van werkwoordspelling: de rol van grammatica. Geraadpleegd op 16/06/2020 via <https://hsnbundels.taalunie.org/bijdrage/het-onderwijzen-van-werkwoordspelling-de-rol-van-grammatica/>
- Janson, D. (2017). Werkwoordspelling zonder ballast. Geraadpleegd op 15/06/2020 via <https://wjlernen.nl/werkwoordspelling-persoonsvorm-gezegde.php>
- Sandra, D., Brysbaert, M., Frisson, S., Daems, F. (2001). Paradoxen van de Nederlandse werkwoordspelling: De logica van dt-fouten. De psycholoog, 36 (6), p. 282-287. Geraadpleegd op 25/09/2019 via https://www.researchgate.net/profile/Frans_Daems/publication/293029716_Paradoxen_van_de_Nederlandse_werkwoordspelling_de_logica_van_dt-fouten/links/5901afd10f7e9bcf6546c0cd/Paradoxen-van-de-Nederlandse-werkwoordspelling-de-logica-van-dt-fouten.pdf
- Sandra, D., Frisson, S., Durieux, G., Daelemans, W., Gillis, S. (2000). Hij drinkt niet altijd "t" en ik drink er soms wél: Bronnen van hardnekkige werkwoordfouten in het Nederlands. Geraadpleegd op 18/06/2020 via https://www.researchgate.net/profile/Dominiek_Sandra2/publication/254822433_Hij_drinkt_niet_altijd_'t'_en_ik_drink_er_soms_wel_bronnen_van_hardnekkige_werkwoordfouten_in_het_Nederlands/links/557011be08aefcb861ddb9d3.pdf

Trefwoorden

- Werkwoorden
- Werkwoordspelling
- Werkwoordschema
- Vervoegen
- Dt-fouten
- Hulpmiddel
- Werkwoordenwiel
- Tegenwoordige tijd

Inleiding

De spelling bij leerlingen zou achteruit gaan. Leerlingen blijven zelfs na tien herhalingslessen verspreid over het middelbaar nog spellingsfouten maken wat werkwoorden betreft en dat is op zijn minst zorgwekkend te noemen. In verschillende werksituaties is het van belang om correct te kunnen schrijven. Denk maar aan contact met potentiële klanten of presentaties die je moet geven. Een verslag vol werkwoordfouten neemt toch niemand serieus? De inhoud mag nog zo goed zijn, als je ‘het gebeurd’ erin zet, heb ik alvast moeite om verder te lezen. En als je zulke fouten al maakt in je cv, zal je de kans niet eens hebben om ze op een vergadering te maken. Dus maak die goede indruk en zorg dat je serieus genomen wordt!

Hoe komt het nu dat mensen in het algemeen fouten blijven maken op het vlak van spelling? Is dat door een je m'en fous-mentaliteit? Of is het gewoon te moeilijk? Het is in ieder geval paradoxaal, zegt Frans Daems, want de regels zijn er. Ook al zijn de morfologische regels achter de werkwoordspelling duidelijk, toch worden er makkelijk fouten gemaakt. Bovendien veranderen de regels niet vaak! (Sandra, Brysbaert, Frisson & Daems, 2001) Leerlingen leren werkwoorden vervoegen op veel verschillende manieren: ze kunnen de werkwoorden vervangen door een ander werkwoord, het werkwoord smurfen gebruiken of gebruikmaken van de honderden verschillende schema's en stappenplannen waarbij je eerst al moet weten wat de persoonsvorm is.

En het zijn die verschillende manieren die het ingewikkeld maken. Toegegeven: het is niet altijd even makkelijk, maar hoe komt dat? Waarom slagen leerlingen er niet in om de normale Nederlandse werkwoorden correct te vervoegen (en daarbij laten we de exotische al buiten beschouwing)? Om goed te kunnen spellen, moet je ook de functies van de woorden kennen en kunnen vinden. En laat daar al het probleem beginnen. Op 27 augustus 2019 kopte VRT NWS: “Kennis van grammatica bij Vlaamse scholieren gaat fors achteruit.” Ik denk dat daar al een eerste probleem onthuld wordt. De laatste decennia is de focus vooral gelegd op de communicatieve vaardigheden en minder op die schriftelijke. (Arnoudt, 2019)

Een oplossing zou kunnen zijn: het ontwerpen van een duidelijk hulpmiddel, iets zonder fouten en iets wat eenvoudig en duidelijk werkt. Een mooi stappenplan voor leerlingen in de vorm van een praktische kijkwijzer. Het wordt wel opletten dat dit geen mengelmoes wordt van andere schema's waardoor de onduidelijkheid alleen maar zal toenemen en de interesse zal afnemen. Integendeel, met iets tastbaars willen we ook de motivatie verhogen.

Die praktische kijkwijzer is het werkwoordenwiel geworden. Dit moest dan uitgevoerd worden in een reële situatie, in een klas. Na mijn stage van vorig semester op het Sint-Lodewijkscollege had ik een goed contact met mijn vakmentor Nederlands: Laurence Mertens. Dankzij haar heb ik mijn idee voor het eerst kunnen uitvoeren in een klas in de richting tso. Door de coronacrisis heeft mijn onderzoek dan enkele maanden stilgelegen, maar dankzij Tim Delacourt en Stefaan Van Bockstal ben ik eind juni toch nog iets wijzer geworden. In deze bachelorproef staat beschreven hoe dat alles in zijn werk gegaan is.

Synthese van de wetenschappelijke literatuur

Waarom maken we fouten?

Zoals reeds geschreven stond in de inleiding, is het op zijn minst opvallend te noemen dat er nog zo veel mensen dt-fouten maken. Op de vraag hoe dat komt, is geen pasklaar antwoord te geven, maar er zijn toch enkele onderzoekers en instanties die hebben getracht om daar een antwoord op te geven. Te beginnen met het boek 'De atlas van de Nederlandse taal' waar ze enkele verklaringen naar voren schuiven.

Op basis van de resultaten van de onderzoeksgroep psycholinguïstiek van de Universiteit Antwerpen zijn de onderzoekers tot een conclusie gekomen. Iedereen maakt dt-fouten. Ook wie beweert er geen te maken, maakt er. Daar moet een verklaring voor zijn en de onderzoekers hebben ook onderzocht of er een bepaalde systematiek in de werkwoordfouten zat. Wat gebeurt er als mensen de spellingsregels niet bewust kunnen toepassen? Wie tijd genoeg heeft, zal in de meeste gevallen ook meer nadenken over de spelling. In het experiment kregen proefpersonen een gatentekst. Daarin moesten er ontbrekende woorden ingevuld worden: niet-evidente werkwoordvormen (waar het onderzoek over ging), maar ook andere moeilijke woorden (voorbeeld: parallelogram, om de aandacht af te leiden). Het punt was dat niemand genoeg tijd had waardoor iedereen op automatische piloot moest vervoegen. De homofone werkwoorden (word-woordt, herhaalt-herhaald) zijn in de minderheid, maar wel het moeilijkst. Dan moet je effectief nadenken over de regels en daar kregen de proefpersonen in het experiment de tijd niet voor.

Resultaat? Mensen kiezen dan voor de vorm die het meest voorkomt, ook wel homofoondominantie genoemd. In de hersenen van een mens zit een woordgeheugen met onder andere werkwoorden. Naast de algemene, onverbogen vorm, onthoudt het ook vaak voorkomende vormen en dat zorgt ervoor dat volwassenen sneller kunnen vervoegen dan een zesjarige. Daardoor schrijven we sneller de vaak voorkomende vormen in de foute context.

Naast tijdsdruk is ook de zinsconstructie van groot belang. Wanneer het onderwerp en het vervoegd werkwoord ver van elkaar staan, is de kans op fouten groter. In het Nederlands is er namelijk een relatief vrije woordvolgorde. In de volgende samengestelde zin staan het onderwerp en de persoonsvorm van de bijzin ver van elkaar: "Ik vind het een tikkeltje beschamend dat ik ook jaren na dat voorval in de middelbare school nog steeds verdrietig word bij die herinnering". De fout om 'wordt' met de uitgang -dt te schrijven is hier snel gemaakt. Na alle bepalingen die ertussen staan, vergeten mensen snel dat 'ik' het onderwerp van deze zin is. Ook hier is het aspect tijd belangrijk, want als de tijd beperkt is, kan je niet alle regels afgaan en kies je opnieuw voor de meest voorkomende vorm. (Van der Gucht, De Caluwe, Jansen & van der Sijs, 2017)

Een andere verklaring is dat leerlingen moeite hebben met het vinden en herkennen van de persoonsvorm. Meestal kunnen mensen het werkwoord juist vervoegen door te luisteren naar de uitgang. Bij een voltooid deelwoord moet je verlengen en je hoort de laatste letter, maar bij de persoonsvorm is het iets ingewikkelder. Daar hoor je de schrijfwijze namelijk niet, omdat die afwijkt van de vooropgestelde regel. Eenmaal je de persoonsvorm gevonden hebt, weet je dat je de rest gewoon volgens de regels moet vervoegen. Maar die persoonsvorm zelf, die blijft een probleem. In een zin als 'Hier gebeurt nooit iets' maakt men vaak de fout het tweede woord te spellen als 'gebeurd'. De vorm lijkt op die van een voltooid deelwoord en dat is het probleem. In zulke werkwoorden, die als het ware de vormgeving van een voltooid deelwoord hebben, klinkt de persoonsvorm net zoals het voltooid deelwoord.

Hoe herkennen mensen de persoonsvorm? Maak van je zin een ja/nee-vraag en dan staat de persoonsvorm vooraan. Dit is niet altijd correct en net daarom moeten leerlingen de structuur van een zin begrijpen. De functie van de persoonsvorm is het onderwerp met het gezegde verbinden. Het onderwerp doet iets (of overkomt iets) of het onderwerp is iets. Zodra leerlingen doorhebben dat er altijd een werkwoordvorm is die de verbinding maakt tussen onderwerp en gezegde, dan herkennen ze welk woord de persoonsvorm is.

Daarnaast maken sommige leerkrachten het de leerlingen gewoon te moeilijk, bijvoorbeeld het ezelsbruggetje 't kofschip of 't fokschaap. Er zijn methoden en websites die hieraan een x hebben toegevoegd. Dat is niet zo slim, want daarmee geven deze makers aan dat ze het zelf niet hebben begrepen. 't Kofschip gaat over klanken, ook hier, en niet over letters.

Wil je weten wat de laatste letter van [gəfakst] moet zijn, dan is het genoeg om goed te luisteren. De stam van het werkwoord [faksən] eindigt op de stemloze medeklinker [s], dus moet er daarna een eveneens stemloze medeklinker volgen. Dit betekent de klank [t] en niet de klank [d]. De reden is simpel: wij zijn niet in staat na een stemloze medeklinker een stemhebbende medeklinker aansluitend uit te spreken. Die letter x uit faxen staat voor de tweeklank [ks]. De slotklank daarvan is dus [s] en die staat al keurig in 't kofschip. Deze klanken staan daar omdat dit alle stemloze medeklinkers zijn. En die moeten nu eenmaal altijd gevolgd worden door een andere stemloze medeklinker.

Op de website van Onze Taal wordt het nut van 't kofschip uitgelegd. 't Kofschip is enkel van belang voor zwakke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd en voor het voltooid deelwoord. Simpel uitgelegd schrijven we een t als de stam van het werkwoord eindigt op een medeklinker die voorkomt in 't kofschip. Zo simpel is het echter niet, want over de stam kan ook heel wat geschreven worden. Algemeen wordt aangenomen dat het werkwoord -en de stam is. Maar daar kan het reeds misgaan, denk maar aan het werkwoord 'beloven'. In de meeste gevallen is het een kwestie van goed te luisteren, maar soms gooit een spellingsregel roet in het eten. (Janson 2017) Bij dit type werkwoorden moet je de ik-vorm nemen om de stam te bekomen. Ik beloof, hij belooft. Waarom is dit zo? Dit is spelling en het antwoord is dat het zo is.

Op de website van Onze Taal staat: "Ooit is namelijk de afspraak gemaakt dat de v nooit aan het einde van een lettergreep in een Nederlands woord kan voorkomen. Daarom is het ik beloof en ik beloofde (f aan het eind van een lettergreep), naast zij beloven (de lettergreepgrens ligt nu na de o: be-lo-ven)." Maar om de laatste letter van het voltooid deelwoord te bepalen, moet je het werkwoord -en nemen. Als je daar de laatste letter van de stam zou nemen (f), dan zou je ook schrijven: "hij heeft het belooft", want de f zit in 't kofschip, dus t. Dat is echter fout, het is: "hij heeft het beloofd", want beloven -en geeft de v als laatste letter van de stam. Deze medeklinker staat niet in 't kofschip, dus dat wordt een d.

Dit ezelsbruggetje is eigenlijk een korte weergave van een klankwet in het Nederlands. De klanken t, f, k, s, ch en p zijn 'stemloze klanken'. Dat wil zeggen dat je je stembanden er niet voor gebruikt. Na zo'n stemloze klank volgt ook een uitgang die begint met een stemloze klank, zoals -te. De andere klanken, a, e, i, o, u, y, ij, en b, d, g, l, m, n, r, v, w, z, zijn 'stemhebbende klanken'; deze klanken maak je met trillende stembanden. Na een stemhebbende klank volgt ook een uitgang die begint met een stemhebbende klank, zoals -de. Dus: bij stemloze klanken trillen de stembanden niet mee, het geluid wordt uitsluitend 'hogerop' gemaakt. Bij stemhebbende klanken maken je stembanden geluid; aan je keel kun je voelen of ze trillen. (Onze Taal, 2020)

Maar wat maakt de regelmatige Nederlandse werkwoorden zo moeilijk? De universiteit van Antwerpen heeft daar onderzoek naar verricht. Een belangrijke conclusie van dit onderzoek is dat spellers bestraft zouden worden voor het feit dat hun geheugen orthografische representaties van woorden bijhoudt. De Nederlandse spelling houdt geen rekening met dit kenmerk van spellers. Wanneer we enkel de werkwoordelijke stam zouden schrijven (hij antwoord – tenzij het suffix hoorbaar is – hij snoept), wordt daar wel rekening mee gehouden (want die zou homofone varianten uitschakelen). De onderzoekers benadrukken dat dit geen pleidooi is voor een nieuwe spellingwijziging. Het is wel een pleidooi voor een correcte diagnose van werkwoordfouten bij spellers: fouten vertellen niets over intelligentie, wel over geheugenprocessen en het revisiegedrag van schrijvers na het schrijven van de tekst (hoewel ook die revisie weer aan dezelfde processen onderhevig kan zijn. Dat zou leesonderzoek met werkwoordvormen die in een tekst ingebed zijn duidelijk moeten maken). (Sandra, Frisson, Durieux, Daelemans & Gillis, 2000)

Deze resultaten komen overeen met de excuses van sommige mensen wanneer ze fouten maken. Het is voor velen moeilijk om zich ook met de vorm van een werkwoord bezig te houden als ze zich willen concentreren op de inhoud. Dat is ook wat leerlingen beamen in de lessen. Is te weinig tijd hebben dan een excuus om fouten te maken? De ene zal ja zeggen, de andere nee, maar de fouten zijn nu in ieder geval te verklaren. Oefening baart kunst. Als voor de spelling eerst grammatica herhaald (aangeleerd) wordt, zal het proces makkelijker verlopen.

Hoe leren?

Robert Chamalaun, neerlandicus, gaat nog een stap verder. Hij stelt de didactiek van werkwoordspelling in vraag. De oorzaken voor moeilijkheden bij werkwoordspelling zijn: de werking van ons woordgeheugen en een onvoldoende ontwikkeld grammaticaal bewustzijn. De werking van ons woordgeheugen en alle verschillende werkwoordsvormen kwamen reeds aan bod. De tweede moeilijkheid is ook niet nieuw. Het grammaticaal bewustzijn zou in veel gevallen onvoldoende ontwikkeld zijn. Als zinnen complexer worden, zoals dat het geval is in samengestelde zinnen, wordt het lastiger om daarna de spellingregels goed toe te passen. Maar net omdat die link tussen grammatica en spelling zo cruciaal is, rijst de vraag hoe we de werkwoordspelling dan het beste kunnen aanleren. Volgens Robert Chamalaun is het probleem dat alles in een keer aangeleerd wordt en dat er zo onvoldoende begrip en beheersing is van de regels. Daar komt nog bij dat grammaticale beheersing iets abstracts is en abstractievermogen vereist, wat doorgaans pas komt rond 14-jarige leeftijd.

Wat wordt nu vaak gebruikt? Een schema, een bepaald algoritme dat de leerlingen moeten volgen. Daarvoor is grammaticale kennis echter wel noodzakelijk. De juiste begrippen moeten gekend zijn en er moet een grammaticale analyse gemaakt kunnen worden om de juiste spellingsregels toe te passen. Robert Chamalaun pleit ervoor om van de stappen die gevolgd moeten worden een automatisme te maken. De leerlingen moeten vergeten dat ze een schema volgen, ze moeten meer begrijpen waarom die stappen er zijn. Het schema kan ondersteunend werken, maar we mogen daar niet blijven hangen. Bij kinderen starten met de makkelijkste vormen die logisch zijn vanuit ons taalgebruik zonder daar al een heleboel regels bij te kleven. Pas in de jaren daarna kunnen concepten als 'werkwoord' en 'persoonsvorm' aan bod komen. Wat tevens belangrijk is, is dat we niet te ver weg gaan van ons mondeling taalgebruik. Kinderen gebruiken zelf mondeling ook al samengestelde zinnen, dus zo kunnen ze zich alle begrippen eigen maken, maar wel nog steeds in stapjes uiteraard met veel herhaling.

Robert Chamalaun gaat ook verder in op de didactiek. Zijn aanpak is gebaseerd op de uitgangspunten van EDI (Expliciete Directe Instructie): uitleggen – voordoen – hardop denken – zelfstandig verwerken). Zo wordt de leerstof stap voor stap opgebouwd en komt er veel herhaling aan bod. Werkwoordspelling moet een automatisme worden, met een duidelijke, gestructureerde aanpak. Op die manier werken leerlingen actief mee, wat de leerprestaties verbetert.

Doordat de grammaticale begrippen die nodig zijn om effectief met het algoritme te kunnen werken stap voor stap aangeleerd en steeds weer herhaald worden, wordt de relatie tussen grammatica en spelling expliciet. Een voorbeeld van de persoonsvorm tegenwoordige tijd: om die goed te kunnen spellen, moeten leerlingen weten wat de stam van een werkwoord is, hoe ze de persoonsvorm kunnen vinden, wat onderwerp en getal hiermee te maken hebben enz. Er zijn verschillende manieren om de persoonsvorm te vinden, maar de voorkeur gaat uit naar de zin van tijd veranderen. Niet alleen is dit de meest succesvolle methode (ook bij samengestelde zinnen), maar ze sluit aan bij de functie van de persoonsvorm: het aangeven van de tijd van de zin. Aangezien met deze 'tijdproef' al is vastgesteld in welke tijd de zin staat, kan direct gestart worden met het bepalen van de stam. Als dan ook het onderwerp is vastgesteld, kan de juiste spellingregel toegepast worden. (Chamalaun, 2019)

Jongeren zijn vandaag meer dan ooit gericht op visueel leren. Alle verschillende schema's die in het onderwijs gebruikt worden om de werkwoordspelling uit te leggen zijn ook visueel, maar het werkwoordenwiel gaat nog een stapje verder. Jongeren willen actief bezig zijn met iets, ze verlangen naar prikkels, naar iets nieuws, ze willen iets doen. Richard Mayer deed in de jaren '90 reeds onderzoek naar multimedialeren. Woorden alleen zijn niet slecht, maar ze komen beter tot uiting in combinatie met beelden (afbeeldingen, figuren, kleuren ...).

"Mensen leren actief door: nieuwe informatie op te nemen, geselecteerde informatie te organiseren in mentale representaties en deze mentale plaatjes te combineren met eerder verworven kennis. Omdat het verbale model voor tekst en het visuele model voor beeld tegelijkertijd in het werkgeheugen aanwezig zijn, kunnen de modellen met elkaar en met de aanwezige voorkennis worden geïntegreerd. Het resultaat van deze integratie is nieuwe kennis die wordt opgeslagen in het lange termijngeheugen." (Ouali-Maachi, 2016)

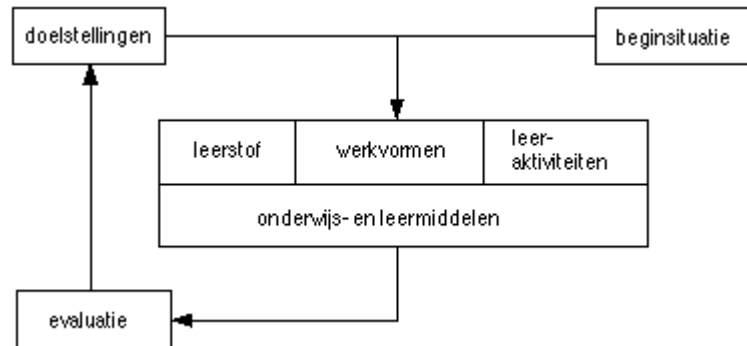
Mayer heeft nog heel wat onderzoeken gedaan wat betreft multimedialeren en daarbij werden enkele principes opgesteld. Ook op de Odisee Hogeschool worden de studenten lerarenopleiding enkele principes aangeleerd om zo goed mogelijke lessen uit te werken. Daar zitten onder andere het aanschouwelijkheidsprincipe en activiteitsprincipe bij. Leerlingen mogen niet alleen horen waar de leerkracht mee bezig is, het is ook belangrijk dat ze zien waar het allemaal om draait. Wat er gezegd wordt, moet ondersteund worden met visuele beelden en waarneembare voorstellingen. Als de leerling iets visueels gebruikt (methode), gaat hij dit als een voorstelling in zijn hoofd opnemen (leereffect). Daarnaast speelt het activiteitsprincipe ook een grote rol.

Ten opzichte van enkele decennia geleden is ons onderwijs veranderd. De leerlingen zitten niet meer de hele tijd stil op hun stoel te luisteren naar wat de leerkracht zegt. Ze nemen geen passieve rol meer aan, maar moeten meer dan ooit actief betrokken worden in het leerproces. Dat is ook de bedoeling van het werkwoordenwiel, want zoals Confucius ooit zei: "Vertel het me en ik zal het vergeten. Laat het me zien en ik zal het onthouden. Laat het me ervaren en ik zal het me eigen maken."

Onderwijsmedia

Om lessen te geven, maken leerkrachten gebruik van verschillende leerinhouden en leermiddelen. Die leermiddelen zijn in vergelijking met tien jaar geleden al veel meer digitaal, maar niet alle onderwijsmedia zijn digitale media. Naast de nieuwe media zoals bijvoorbeeld een computer, zijn er ook traditionele hulpmiddelen zoals een schoolbord. Het werkwoordenwiel heeft niets digitaals, maar het moet wel een hulpmiddel zijn. Daarmee wordt dan een krachtige leeromgeving gecreëerd. Leerfuncties:

1. Motiveren en aandacht richten
2. Aansluiten bij de voorkennis
3. Inzicht geven
4. Informatieverwerving
5. Informatieverwerking
6. Feedback
7. Controle
8. Feedback

Didactisch model Van Gelder

Nummer een tot en met drie zijn motivatiefuncties. Van nummer vier tot en met zes zijn leerfuncties en de laatste twee zijn evaluatiefuncties. Het werkwoordenwiel zit vooral bij de eerste vijf leerfuncties. Media kunnen onder andere de belangstelling wekken (1), voorkennis visualiseren en kernbegrippen in herinnering brengen (2), leerdoelen concreet maken en inzicht verwerven in die leerdoelen (3), nieuwe informatie aanschouwelijk presenteren, structuur bieden en de stappen van een proces demonstreren (4) en nieuwe informatie ordenen en herstructureren (5). (Standaert, Troch, Peeters & Stroobants, 2012)

Praktijkonderzoek

Het werkwoordenwiel

Kan een praktische kijkwijzer voor werkwoordspelling leerlingen helpen om werkwoorden te vervoegen? Deze onderzoeksvraag was de start van dit wetenschappelijk project. Het idee was er al vrij snel, de uitwerking echter niet. Van zodra het idee vorm kreeg op papier, werd er niet meer gesproken over een 'praktische kijkwijzer', maar wel over het werkwoordenwiel.

Het werd een lange zoektocht. Hoe moest die praktische kijkwijzer eruit zien? In de vorm van een parkeerschijf misschien of iets in de aard van een kleurenpalet? Er viel nog iets anders uit de bus en daar heeft vooral toeval zijn rol in gespeeld. Tijdens een praktische stage was er een leerling die -zo bleek achteraf- een eeuwigdurende kalender bovenhaalde, ook wel het wiel van het jaar genoemd. Het principe was perfect: door eenvoudige vragen op te lossen, draai je de ringen op de juiste plaats tot je de juiste combinatie gevonden hebt (bijlage 1).

Het heeft vele uren en dagen gekost om een prototype tot stand te brengen. Van zodra dat klaar was, viel de productie in handen van Odisee. Het resultaat daarvan, helemaal in de huisstijl van Odisee, is toegevoegd in bijlage 2. Op zich is het niets revolutionairs, de werkwoordspelling is niet helemaal vernieuwd, maar het kan wel een handig hulpmiddel zijn om het vervoegen aan te leren. Dit werkwoordenwiel moet de vervanger worden van alle werkwoordenschema's, of dat is toch het ideale scenario.

Starten doe je altijd in het midden met de vraag of het werkwoord dat vervoegd moet worden een persoonsvorm is. Indien niet, volg je een kleur die daarbij hoort (de zwarte bolletjes) en dan zijn er drie opties. Daarnaast staat er ook wat uitleg bij, maar daar stopt het. De focus ligt namelijk op de werkwoorden die wel persoonsvorm zijn. Dan zijn de opties met de rode vierkantjes mogelijk in de volgende ring en zo gaat het door tot de uitgangen. Op de achterzijde tot slot staan de antwoorden op de vragen 'Hoe vind ik de pv?' en 'Wat is de stam van een werkwoord?'

De uitvoering

Planning

Dat wiel creëren is één ding, maar dan moest het nog getest worden. Het eerste onderzoek is uitgevoerd op het Sint-Lodewijkscollege te Lokeren. In een vertrouwde omgeving waren er twee klassen bereid om dit onderzoek uit te voeren.

Metten is weten wordt gezegd, maar hoe kon het nut van het werkwoordenwiel nu effectief gemeten worden? Dat hangt van het doel af van het werkwoordenwiel. De onderzoeksvraag die centraal staat is: 'Kan een praktische kijkwijzer voor werkwoordspelling leerlingen helpen om werkwoorden te vervoegen?' Hier betekent helpen dat de (leer)resultaten met het werkwoordenwiel beter zouden moeten zijn. Na een test werkwoordspelling zouden de leerlingen beter werkwoorden moeten kunnen vervoegen als ze daarvoor het werkwoordenwiel gebruikten en niet een klassieke herhalingsles werkwoorden.

De uitvoering vond plaats in twee klassen tso. De ene klas was de experimentele groep en de andere klas was de controlegroep. In de experimentele groep werd een herhalingsles werkwoorden gegeven aan de hand van het werkwoordenwiel; in de andere klas werd een herhalingsles werkwoorden gegeven met een 'klassieke les', met schema's. De hypothese luidt als volgt: 'Het werkwoordenwiel zorgt ervoor dat leerlingen minder fouten maken.'

Voor die lessen plaatsvonden is er in beide klassen een basismeting uitgevoerd. Beide klassen kregen een test waarin er 28 werkwoordsvormen ingevuld moesten worden (bijlage 3). Het was een combinatie van veel verschillende werkwoorden en vormen met enkelvoudige en samengestelde zinnen. Niet eenvoudig, maar het moest getest worden en daarvoor kregen de leerlingen tien minuten tijd.

Daarna was het tijd om de lessen te geven. Op voorhand werd beslist om de les met het werkwoordenwiel te gebruiken in de klas met de meeste werkwoordsfouten. In de andere klas werd het een herhalingsles met schema's. Om tot een correct resultaat te komen was het belangrijk dat er in beide klassen even veel tijd zou worden besteed aan die herhaling. Het werd een volledig lesuur van 50 minuten en het verloop staat in bijlagen 4 en 5.

Tot slot was er nog een nameting (bijlage 6). De basismetingen waren op maandag, de lessen zelf op dinsdag en de nametingen op donderdag en vrijdag. De klas zonder werkwoordenwiel kreeg de nameting dus twee dagen na de les; de klas met werkwoordenwiel kreeg de nameting drie dagen na de les. Wat zeker nog vermeld moet worden is dat de leerlingen die met het werkwoordenwiel gewerkt hebben, dit niet mochten gebruiken tijdens de nameting. De bedoeling was om tijdens de les zoveel mogelijk met dat wiel te werken zodat het als het ware in hun hoofd zat.

Resultaat

De hypothese is niet uitgedraaid zoals gehoopt, maar wel zoals verwacht. De leerlingen die de les met het werkwoordenwiel gekregen hebben, hebben over het algemeen geen betere resultaten behaald op de nameting. Voor dit toch wel teleurstellende resultaat zijn wel enkele verklaringen te vinden, waarbij de focus ligt op de les met het werkwoordenwiel.

Om te beginnen was één lesuur sowieso te weinig om de werkwoordspelling grondig te herhalen. Zowel met een klassieke les als met de les met het werkwoordenwiel kan je er bij de leerlingen niet alle fouten uithalen. De lesopbouw zat wel goed in elkaar. Door klassikaal enkele werkwoorden juist te vervoegen in een zin werd bij de leerlingen de voorkennis van de termen (persoonsvorm, onderwerp ...) opgewekt. In plaats van dan een klassiek schema aan te vullen, werd het werkwoordenwiel -in de mate van het mogelijke- op het krijtbord aangebracht. Het doel hiervan was om de leerlingen reeds te laten kennismaken met deze vorm.

Daarna werd de werking van het werkwoordenwiel uitgelegd en hebben de leerlingen enkele oefeningen gemaakt. Het was wel wennen voor hen. Leerlingen zijn door alle verschillende schema's helemaal het noorden kwijt zijn en dan komt er nog iets helemaal nieuws bij. Dat zorgt uiteraard voor onduidelijkheid, ook al zouden de regels gekend zijn. Dat laatste was echter niet het geval. Het principe van 't ex- kofschip moest nog eens uitgelegd worden, want de leerlingen hadden dat - naar eigen zeggen - nog nooit gezien. Volgens de leerkracht Nederlands werd dit echter behandeld in het eerste trimester. Het was de bedoeling dat het werkwoordenwiel visueel zou blijven hangen door alle vormen en kleuren, maar een extra lesuur was welkom geweest.

Daarnaast zijn de cijfers ook het resultaat van de aandacht van de leerlingen tijdens de les. Om iedereen met dezelfde bagage de nameting te laten maken werd expliciet benadrukt dat de leerlingen hier thuis niets voor moesten doen. Als de ene leerling meer studeert dan de andere, geeft dat namelijk een verkeerde kijk op de impact van het werkwoordenwiel. Verder is de ene leerling al wat oplettender dan de andere.

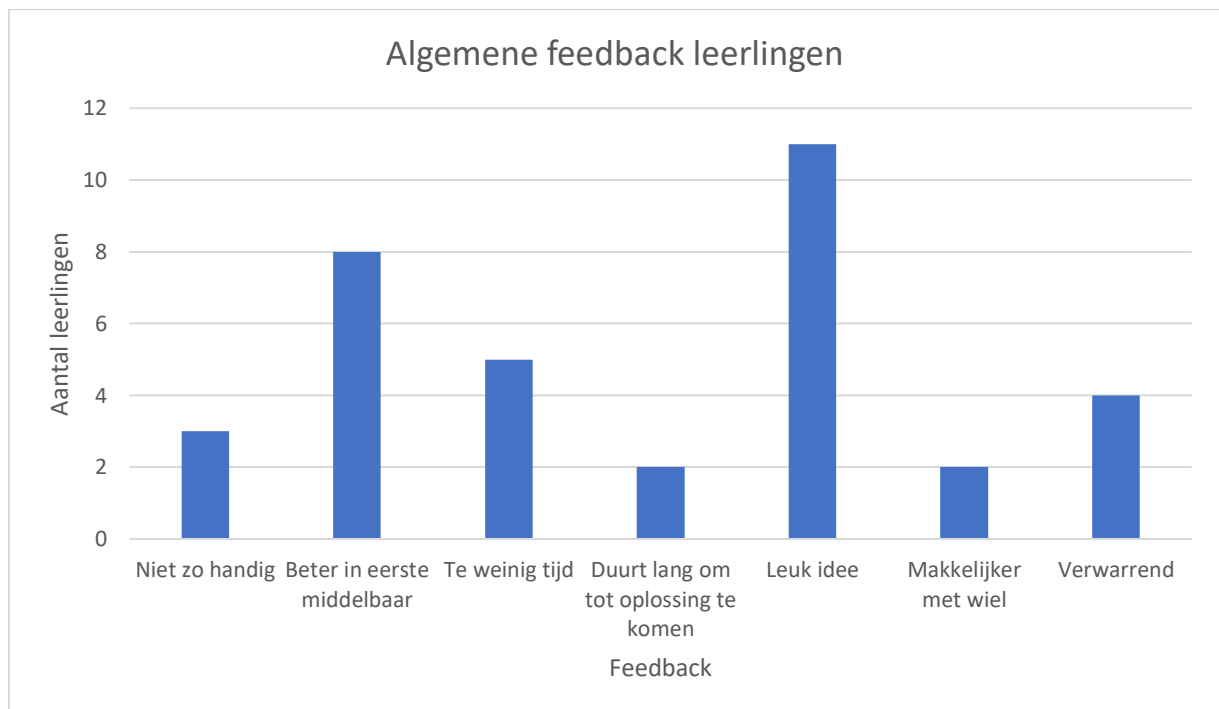
Tot slot werden de leerlingen op geen enkele manier geëvalueerd. Voor sommige leerlingen was dat een signaal om zich niet voor de volle 100 procent in te zetten. Bovendien was de nameting in de klas met het werkwoordenwiel vrijdag het zevende en dus laatste lesuur voor de krokusvakantie. Niet alle leerlingen zullen hun uiterste best gedaan hebben om dit tot een goed einde te brengen. Sommigen waren zeer snel klaar en dat is te zien aan de resultaten. Dit kan verklaard worden door de vakantie die voor de deur stond.

Bevindingen van de leerlingen

De nameting bestond wel uit meer dan de werkwoordentest. We wilden namelijk niet enkel leerwinst meten, maar ook motivatie. Aan 21 van de 22 leerlingen werden gevraagd wat ze van het principe van het werkwoordenwiel vonden en dat is minstens even belangrijk als de resultaten. Zo niet nog belangrijker.

Eenzijds gaven ze een beschrijvende score. Vond je het werkwoordenwiel slecht, onvoldoende, matig, goed of zeer goed? 16 van de 22 leerlingen vonden het werkwoordenwiel goed tot zeer goed. Veelzeggend is dit resultaat niet, maar het zegt toch iets over de motivatie waar ook rekening mee moet worden gehouden. De leerlingen beoordelen dit - ondanks te weinig oefentijd - toch positief!

Anderzijds kregen de leerlingen vier lijnen om zelf hun algemene feedback op te schrijven. De helft van de leerlingen vindt het werkwoordenwiel een goed en leuk idee. Dat is iets waarmee je verder kan; als dit op de een of andere manier ervoor kan zorgen dat leerlingen effectief meer moeite zouden willen doen om werkwoorden correct te vervoegen, is dit toe te juichen. Enkele leerlingen geven aan dat het voor hen niet zo handig is, omdat ze hun eigen manier gewend zijn. Dit gecombineerd met de leerlingen die zeggen dat ze hier te weinig tijd voor hadden en dat dit beter zou zijn in een eerste middelbaar, levert de voornaamste feedback op. In de onderstaande tabel staat de feedback van de leerlingen.

Extra onderzoek in coronatijd

Planning

Naar aanleiding van het eerste onderzoek was het aangewezen om nog een tweede onderzoek te doen. Veel leerlingen uit het derde middelbaar tso hadden aangegeven dat dit werkwoordenwiel handiger zou zijn in een eerste middelbaar. In coronatijden was het echter niet evident om nog extra testen te plannen. De leerkrachten en leerlingen waren al veel kostbare lesmomenten verloren, maar toch waren er binnen de scholengroep VLOT Lokeren (campus CREO - eerstegraadsschool) twee leerkrachten bereid om hier tijd voor vrij te maken.

Beide leerkrachten kregen de volledige vrijheid om het wiel in hun lesuur te gebruiken. Ze hebben gebruikgemaakt van enkele zinnen die reeds in februari werden opgesteld voor het eerste onderzoek, maar voor de rest hadden ze carte blanche. Aan de hand van die zinnen hebben ze zelf een werkblaadje opgesteld (bijlage 7-later toevoegen). Meneer Delacourt had 8 leerlingen in zijn klas waarmee hij het werkwoordenwiel kon uittesten. Hieronder legt hij zijn werkwijze uit.

Resultaat

“Eerst legde ik uit wat de bedoeling was van de oefeningen en je uitvinding. Daarna maakten de leerlingen eerst de inleidende oefening om op te warmen. Vervolgens verbeterden we deze inleidende oefening klassikaal (ik bracht de oplossingen op het bord). Dan maakten de leerlingen de volgende oefening zonder het werkwoordenwiel om te zien of er een verschil zou zijn met een oefening met werkwoordenwiel. Ook die oefening werd klassikaal verbeterd aan de hand van de oplossingen op het bord. Nadien wilde ik de scores van deze eerste oefening: wie maakte minder dan 5 werkwoordsfouten, wie 5 of meer? In de klas (8 leerlingen) scoorden 4 leerlingen 5 fouten of meer. 4 leerlingen hadden minder dan 5 fouten, niemand was foutloos. Vervolgens gaf ik iedereen een werkwoordenwiel en toonde ik hoe ze het werkwoordenwiel konden gebruiken. Bijna alle stappen werden geprobeerd en de leerlingen deden mee.

Daarna maakten de leerlingen de volgende 20 zinnen, dit keer met behulp van het werkwoordenwiel. Bij observatie merkte ik dat niet bij elke oefening het wiel werd gebruikt; wel schijnbaar bij moeilijkheden of twijfelgevallen. Hierna volgde opnieuw een klassikale verbetering: de oplossingen kwamen ook weer op het bord. Na de verbetering vroeg ik opnieuw hoeveel fouten er werden gemaakt (dezelfde twee groepen): 5 of minder, 5 of meer. Van de vier meisjes die bij de eerste oefening 5 fouten of meer hadden, hadden drie meisjes (naar eigen zeggen) ongeveer evenveel fouten. Zij kregen de indruk dat het werkwoordenwiel hen niet veel meer had kunnen helpen. Een van de vier had duidelijk baat bij het wiel en had (eveneens naar eigen zeggen) ditmaal minder fouten gemaakt. Van de vier meisjes die ook nu weer minder dan 5 fouten hadden gemaakt, zeiden er drie van de vier dat het werkwoordenwiel hen toch had geholpen het nu nog beter te doen. Eentje van de vier merkte geen verschil.”

Bevindingen van de leerlingen

Ook de leerlingen van het eerste middelbaar mochten het werkwoordenwiel beoordelen. Er was opnieuw een beschrijvende score waarin leerlingen moesten aangeven of ze het werkwoordenwiel slecht, onvoldoende, matig, goed of zeer goed vonden. Zes leerlingen vonden het werkwoordenwiel goed. Een leerling heeft zowel matig als goed aangeduid en 1 leerling vond het werkwoordenwiel matig. Over het algemeen is dit weer een positieve beoordeling!

Daarnaast kregen de leerlingen ook de ruimte om feedback in woorden te noteren. De symbolen maakten het makkelijker, merkte een leerling op. Zo wordt duidelijk welke uitgangen mogelijk zijn en waarom. Iemand anders vond het wiel soms een beetje verwarrend. Vooral in het begin is het zoeken naar de werking. Nog een andere reactie was dat het een goede uitvinding is die heel veel mensen kunnen gebruiken. De meerderheid van de leerlingen gaf geen extra feedback, maar tijdens de les vonden ze het bijna allemaal leuk om mee te werken, leuk bedacht en creatief.

Bevindingen van de leerkrachten

Als laatste deel van het onderzoek is niet alleen de feedback van de leerlingen interessant, maar ook de feedback van de leerkrachten is bruikbaar. Zij hebben ervaring in het vak en zijn voor het eerst in aanraking gekomen met iets totaal nieuws. Over het algemeen vinden alle leerkrachten die ermee in aanraking gekomen zijn het wiel een zeer goed idee met een goede opzet. Ze zouden allemaal graag enkele werkwoordenwielen in hun bezit hebben.

Mevrouw Mertens was de eerste die feedback gaf over het werkwoordenwiel. Zij heeft zelf geen les gegeven met het werkwoordenwiel, want in februari heb ik het nog gedaan in haar klassen tso. Toch kon zij als vakmentor ook feedback geven over het wiel zelf (bijlage 8). Daarnaast hebben meneer Van Bockstal en meneer Delacourt ook hun mening over het werkwoordenwiel gegeven (bijlage 9).

Ook de leerkrachten zijn positief over het werkwoordenwiel. Er zit muziek in, maar er kunnen nog aanpassingen gedaan worden. Meneer Delacourt had een zeer terechte opmerking. Zoals in bijlage 2 te zien is, staan er verschillende opties om de persoonsvorm te vinden. Als eerste optie kunnen leerlingen een vraag maken van hun zin. Correcter en duidelijker zou zijn: maak een ja/nee-vraag van je zin.

Besluit en discussie

Literatuur en resultaten

Waarom maken we werkwoordfouten? Deze vraag was niet alleen een belangrijk onderdeel van het literatuuronderzoek, maar ook de aanleiding voor deze bachelorproef. Waarom zijn er nog zo veel mensen die fouten maken tegen de werkwoordspelling als de regels duidelijk zijn? En kunnen we daar iets aan doen?

Voor ik hieraan startte spookten de verschillende schema's over werkwoordspelling door mijn hoofd. Het ene al wat duidelijker dan het andere, maar wel allemaal verschillend. Al die verschillende schema's maken het er niet duidelijker op, maar dat is lang niet het enige. Mensen schrijven 'het gebeurt' in plaats van 'het gebeurd', omdat de vorm met een d op het einde nu eenmaal meer voorkomt. En bij tijdsgebrek kiezen we vaak voor de meest gebruikte vorm. Daarnaast staat in een bijzin van een samengestelde zin het onderwerp aan het begin van de bijzin, maar het vervoegde werkwoord (persoonsvorm) vind je vaak op het einde. Het belang van grammatica is zeker niet te onderschatten. Inzicht in het taalsysteem is noodzakelijk om de regels toe te passen, want door de grammatica zie je hoe een taal in elkaar zit.

Daartegenover staat dan het werkwoordenwiel. Een praktisch hulpmiddel, iets visueels, iets waarbij je met je handen tot de juiste uitgang moet komen. Dit draaien in combinatie met de kleuren en vormen zouden ervoor moeten zorgen dat de resultaten beter zouden zijn dan zonder het werkwoordenwiel. Over het algemeen hebben we niet het gewenste effect bereikt. Het werkwoordenwiel werd ontworpen voor het literatuuronderdeel geschreven werd. Misschien had er meer ingespeeld moeten worden op die grammatica, op het vinden van de persoonsvorm, maar los daarvan was iedereen wel overtuigd van het idee.

De eerste testen in het derde middelbaar waren niet ideaal. Enkel in de klas een lesuur herhalen brengt niet voor iedereen zoden aan de dijk. De bedoeling was dat de leerlingen het werkwoordenwiel in hun hoofd zouden zitten hebben, maar dat ging niet wegens de beperkte lestijd. De ene leerling let meer op dan de andere, de ene leert dat liever thuis nog eens en dat zijn dingen die ik nu niet gevraagd had. Je zou met nog meer verschillen zitten en dat zou het nog moeilijker hebben gemaakt om te meten. Ergens moesten we de grens trekken, maar het staat vast dat oefenen en herhalen (verschillende korte momenten) helpen om iets te leren. (Leemans, 2016)

Kortom, om tot een goede conclusie te komen, moeten er meer testen uitgevoerd worden en moeten leerlingen vooral langer aan de slag gaan met dit wiel om het zich eigen te maken. Kan het werkwoordenwiel leerlingen helpen om werkwoorden te vervoegen? Ja, zoals een schema dat ook kan. Of de resultaten hierdoor beter zouden worden is nu nog onduidelijk.

Vervolgonderzoek

Zowel ikzelf als de leerkrachten die in aanraking kwamen met het werkwoordenwiel zijn enthousiast om hier volgend schooljaar mee aan de slag te gaan. Het werkwoordenwiel heeft nog heel wat perspectieven, maar verder onderzoek is aangewezen. We blijven geloven in het concept.

Tijdens de onderzoeken hebben we ons ook de vraag gesteld bij welke leeftijd het werkwoordenwiel het meeste effect zou hebben. Al snel dachten we dat we hier beter zo vroeg mogelijk mee zouden starten, maar starten met het werkwoordenwiel in de lagere school is geen goed idee. In de literatuur is ook duidelijk geworden dat de verwerving in stapjes moet gebeuren. De persoonsvorm vinden is al heel moeilijk voor sommigen en ook de structuur van een zin herkennen is niet eenvoudig. Sommigen maken al fouten, omdat ze niet zien dat het onderwerp in het meervoud staat.

Er is ons ook dikwijls de vraag gesteld waarom de onvoltooid verleden tijd niet aan bod komt en of die er niet bij zou kunnen op dit wiel of eventueel op een ander wiel. Dat er al naar gevraagd wordt, vinden we heel positief. Dat toont aan dat het nut ervan ingezien wordt en dat het principe werkt of toch kan werken. Echter hebben we daar tot nu toe de boot wat afgehouden. Eerst wilden we zo goed mogelijk met dit wiel aan de slag voor we het verder gaan uitbreiden.

Impact van onderzoek

Het werkwoordenwiel heeft nu nog geen impact op het onderwijs, maar gezien het enthousiasme dat ik in de stageschool heb ervaren bij directie en leerkrachten, heeft het zeker een toekomst. Als het coronavirus geen roet in het eten had gegooid, hadden we vast en zeker meer resultaten kunnen hebben. Dit huidige concept is echt maar een eerste idee/aanzet tot de verdere uitwerking.

Literatuuropgave

Arnoudt, R. (2019). Kennis van grammatica bij Vlaamse scholieren gaat fors achteruit. Geraadpleegd op 26/09/2019 via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/08/27/kennis-van-grammatica-bij-vlaamse-scholieren-gaat-fors-achteruit/>

Chamalaun, R. (2019). Het onderwijzen van werkwoordspelling: de rol van grammatica. Geraadpleegd op 16/06/2020 via <https://hsnbundels.taalunie.org/bijdrage/het-onderwijzen-van-werkwoordspelling-de-rol-van-grammatica/>

Janson, D. (2017). Werkwoordspelling zonder ballast. Geraadpleegd op 15/06/2020 via <https://wileren.nl/werkwoordspelling-persoonsvorm-gezegde.php>

Leemans, L. (2016). Onderwijsmethodes die écht werken in de klas. Geraadpleegd op 03/08/2020 via <https://www.klasse.be/36102/onderwijsmethodes-die-echt-werken-in-de-klas/>

Onze Taal: 't Kofschip (2020). Geraadpleegd op 17/06/2020 via <https://onzetaal.nl/taaladvies/t-kofschip/>

Onze Taal: Stam van het werkwoord (2020). Geraadpleegd op 07/07/2020 via <https://onzetaal.nl/taaladvies/stam-van-het-werkwoord>

Ouadi-Maachi, I. (2016). Ik Zie, Ik Zie, Wat Jij Ook Ziet ... (Ongepubliceerd eindwerk). Open Universiteit Nederland, Heerlen.

Sandra, D., Brysbaert, M., Frisson, S., Daems, F. (2001). Paradoxen van de Nederlandse werkwoordspelling: De logica van dt-fouten. De psycholoog, 36 (6), p. 282-287. Geraadpleegd op 25/09/2019 via https://www.researchgate.net/profile/Frans_Daems/publication/293029716_Paradoxen_van_de_Nederlandse_werkwoordspelling_de_logica_van_dt-fouten/links/5901afd10f7e9bcf6546c0cd/Paradoxen-van-de-Nederlandse-werkwoordspelling-de-logica-van-dt-fouten.pdf

Sandra, D., Frisson, S., Durieux, G., Daelemans, W., Gillis, S. (2000). Hij drinkt niet altijd "t" en ik drink er soms wél: Bronnen van hardnekkige werkwoordfouten in het Nederlands. Geraadpleegd op 18/06/2020 via https://www.researchgate.net/profile/Dominiek_Sandra2/publication/254822433_Hij_drinkt_niet_altijd_'t'_en_ik_drink_er_soms_wel_bronnen_van_hardnekkige_werkwoordfouten_in_het_Nederlands/links/557011be08aefcb861ddb9d3.pdf

Standaert, R., Troch, F., Peeters, I., & Stroobants, I. (2012). Didactiek leren en onderwijzen. (6e druk). Leuven: Acco.

Van der Gucht, F., De Caluwe, J., Jansen M. & van der Sijs, N. (2017). Atlas van de Nederlandse taal: editie Vlaanderen. (1ste druk). Tielt: Uitgeverij Lannoo nv.

Bijlagen

Bijlage 1: eeuwigdurende kalender

Bijlage 2: werkwoordenwiel

Bijlage 3: basismeting

Bijlage 4: lesvoorbereiding met werkwoordenwiel

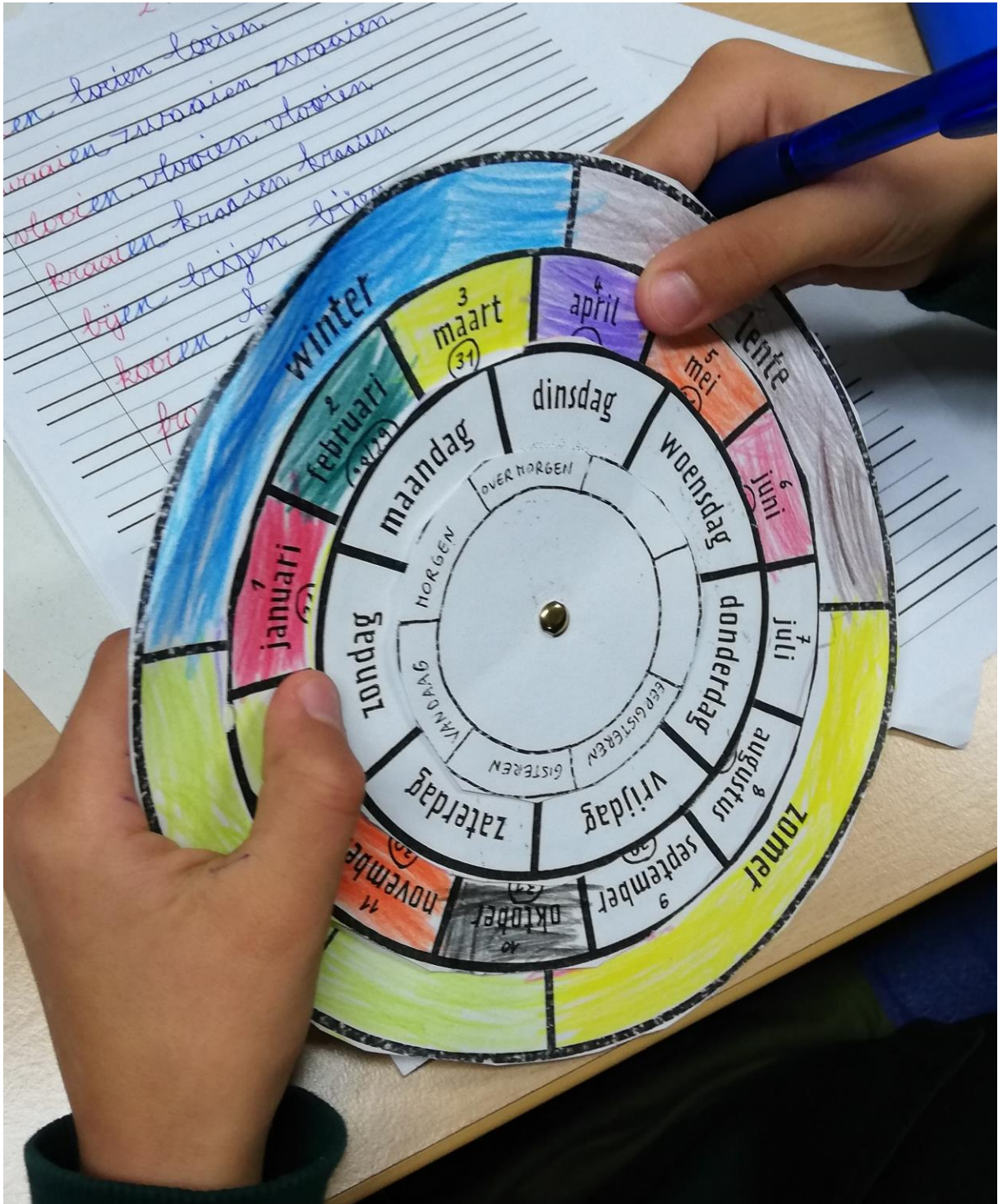
Bijlage 5: lesvoorbereiding zonder werkwoordenwiel

Bijlage 6: nametingen

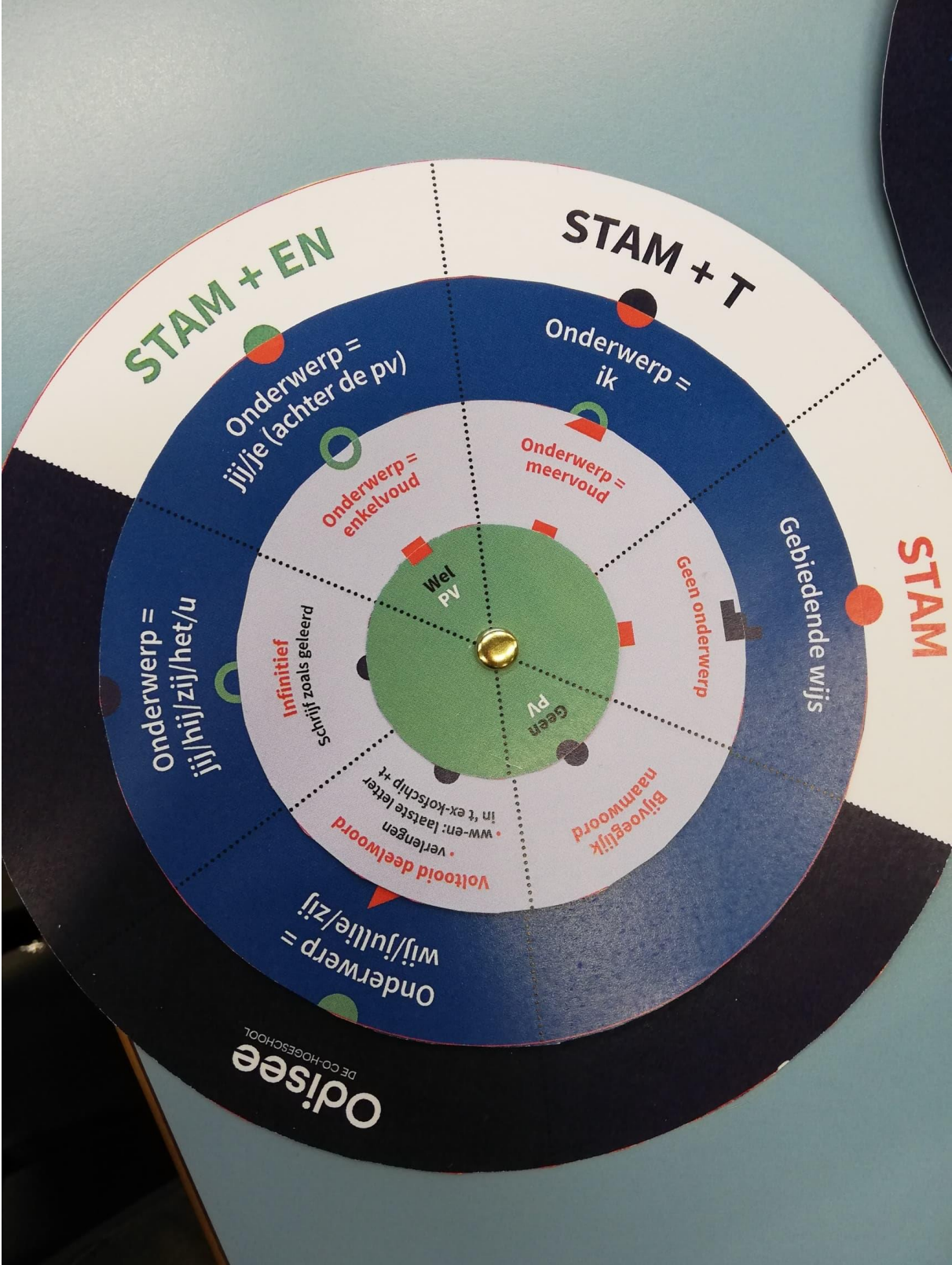
Bijlage 7: werkblaadje CREO

Bijlage 8 + 9: feedback leerkrachten

BIJLAGE 1

BIJLAGE 3

	Basismeting werkwoorden <i>Vercauteren Yannick</i> 17/02/2020		
	Naam:		
	Klas:	Klasnummer:	

Vul de juiste vorm van het werkwoord in. Succes!

1. Pas op, je _____ (verbranden) je vinger nog!
2. Die ruzie zal niet veel _____ (betekenen) hebben.
3. _____ (schudden) je eerst met die fles voor je hem _____ (openen)?
4. De hele school vraagt zich af wanneer Jip en Janneke _____ (kussen) hebben.
5. Het _____ (gebeuren) wel eens dat hij een uur te laat _____ (komen).
6. _____ (antwoorden) onmiddellijk op die vraag!
7. Ik heb geen flauw idee wat dit hier allemaal _____ (betekenen).
8. De geschiedenis _____ (herhalen) zich: ik _____ (worden) beroemd!
9. Wij _____ (spelen) vanavond een voetbalmatch. _____ (komen) jullie _____ (kijken)?
10. _____ (vinden) u de film *1917* ook zo fantastisch?
11. Jij _____ (beloven) altijd veel, maar je _____ (vinden) ook altijd excuses.
12. De kok _____ (melden) de kapitein dat de groenten op zijn.
13. Door de storm vorige week zijn er verschillende ongevallen _____ (gebeuren).
14. Het is onbeleefd als je je buurman _____ (uitschelden).
15. De dochter van de buurman _____ (worden) morgen _____ (bellen).
16. Terwijl jij naar beneden _____ (glijden), _____ (redden) ik de hond wel!
17. _____ (branden) je ook van nieuwsgierigheid?
18. Ze hebben de hele avond _____ (dansen).
19. De heldhaftige koning en zijn vrouw moeten volgende week _____ (verhuizen).
20. Vinden jullie dat de werkwoordspelling _____ (herhalen) moet worden?

Reflectie

*Lees onderstaande stellingen en duid aan wat voor jou van toepassing is.
'1 = helemaal oneens' en '5 = helemaal eens'.*

- Ik heb het gevoel dat dit goed gegaan is.

1   2   3   4   5

- Ik begrijp volledig hoe ik werkwoorden moet vervoegen.

1   2   3   4   5

- Ik zou graag de werkwoordspelling nog eens grondig herhalen.

1   2   3   4   5

- Ik vind werkwoordspelling belangrijk (en ik wil dit ook goed kunnen).

1   2   3   4   5

BEDANKT!

Lesvoorbereiding herhaling werkwoorden a.d.h.v. werkwoordenwiel

Wat ook belangrijk is, zijn de reacties in de les. En er moet ook een spanning gecreëerd worden! Dit is iets speciaals, maak ze warm! Intro uit hen laten komen. Wat weten ze? En dat plaatsen we dan samen, zelf, in een vorm (op bord of iets dergelijks). We hebben een wiel, maar waar zou je het zetten?

“Alle feedback is welkom, dit is de allereerste test! Nee, dat is ook niet waar, mijn mama heeft het ook al getest. Maar dit is de eerste grote test!”

Inductieve les, maar dit is wel herhaling. Niet van 0 beginnen.

INLEIDING (20 minuten)

Voorkennis oproepen. Starten met 5 zinnen, klassikaal op bord (in een klas bord en beamer niet tegelijk te gebruiken, dus alles op bord) en dan bordschema opbouwen aan de hand van deze zinnen.

Ik heb meneer Vercauteren heel hard gemist. (VD)

Ik mis meneer Vercauteren nu niet meer, want hij staat voor mijn neus. (ENK-1ste P - stam)

Meneer Vercauteren beantwoordt onze vragen. (ENK-3de P - stam+t)

Wij luisteren aandachtig. (MV - 1^e P - stam+en/INF)

Als hij met de auto rijdt, belt hij nooit. (Bellen nadien ook vervangen door werkwoord met stam op d.) (Samengestelde zin)

Eerste vraag is altijd: pv of niet?

Ja - t.t. - mogelijke onderwerpen en uitgangen

-> Dit al in een wielvorm op bord tekenen, samen met de leerlingen.

Dan het echte wiel laten zien. En de vorige zinnen “opnieuw” maken, samen, met dit wiel. Daarna iedereen een wiel geven.

MIDDEN (25-30 minuten)

Oefenen oefenen oefenen. En dat met behulp van het werkwoordenwiel. Gebruik het voor elke zin! Ik zou hier weinig vernieuwends doen, want dat wiel is al nieuw genoeg. Zelfs als jullie het antwoord zo al weten, wil ik dat jullie toch gaan draaien! De bedoeling is dat dat wiel in jullie hoofd zit.

Zinnen werkblaadje.

Vergeet niet dat het verbeterd moet worden ook!

Indien nog tijd over: hun toets laten verbeteren.

SLOT (enkele minuten)

Bespreking wiel. Meninge? Is het handig, jullie hebben ermee gewerkt? Wees maar kritisch, maar wel beargumenteerd dan. Beter dan een schema?

Samengestelde zin = zin met 2 of meer persoonsvormen. Nevenschikking of onderschikking.

De persoonsvorm is een vorm van het werkwoord die zich aanpast aan het onderwerp van de zin. Als het onderwerp een enkelvoud is, is de persoonsvorm dat ook. Is het onderwerp een meervoud, dan is de persoonsvorm dat ook.

Werkblaadje herhaling werkwoorden

Inleiding

- Ik heb meneer Vercauteren heel hard _____ (missen).
- Ik _____ (missen) meneer Vercauteren nu niet meer, want hij _____ (staan) voor mijn neus.
- Meneer Vercauteren _____ (beantwoorden) onze vragen.
- Wij _____ (luisteren) aandachtig.
- Als hij met de auto _____ (rijden), _____ (bellen) hij nooit.

Nog meer oefeningen

1. Niels Destadsbader _____ (afroeden) zijn optreden _____.
2. Op een zonnige zondag _____ (blazen) mijn broer mooie ronde bellen.
3. Er zijn veel mensen die de liefde van hun leven _____ (missen), omdat ze op hun smartphone _____ (kijken).
4. _____ (leggen) die smartphone weg!
5. De luchtballon _____ (landen) op de omgeploegde akker.
6. Mijn portefeuille is van ajuinenleer. Als ik ze _____ (openen), _____ (beginnen) ik spontaan te _____ (huilen).
7. Ik _____ (weten) niet of we nog sneeuw mogen _____ (verwachten).
8. _____ (rijden) jij ook zo snel als het _____ (sneeuwen) heeft?
9. Ik _____ (begrijpen) niet dat hij zulke dure cadeaus aan zijn kinderen _____ (beloven).
10. Gisteren is er op de E17 richting Gent een ongeval _____ (gebeuren).

11. _____ (downloaden) geen films van een website die je niet _____ (vertrouwen).
12. Als jullie Uno _____ (spelen), _____ (schudden) je broer dan altijd de kaarten?
13. Het _____ (worden) morgen een prachtige dag!
14. Ze heeft _____ (zeggen) dat ze niet van mij _____ (houden).
15. Een pas bemeste akker _____ (verspreiden) een doordringende geur.
16. In het Josephine Charlottepark _____ (beplanten) gemeentearbeiders de bloemenperkjes met kleurrijke zomerbloeiers.
17. Jeroen _____ (kruiden) de saus te pikant.
18. Hij _____ (slagen) niet voor alle examens, maar hij _____ (hebben) het wel _____ (proberen)!
19. Sporting Lokeren zal tegen volgend jaar wel _____ (degraderen) zijn.
20. _____ (vinden) u die schoenen te duur of _____ (betalen) u dat bedrag met plezier?

Lesvoorbereiding herhaling werkwoorden a.d.h.v. werkwoordenwiel

Inductieve les, maar dit is wel herhaling. Niet van 0 beginnen.

INLEIDING (10 minuten)

Voorkennis oproepen. Starten met 5 zinnen, klassikaal op bord (in een klas bord en beamer niet tegelijk te gebruiken, dus alles op bord). Schema geven en leerlingen schema laten aanvullen met de juiste termen? Pv - stam - weet ik veel wat nog allemaal.

Ik heb meneer Vercauteren heel hard gemist. (VD)

Ik mis meneer Vercauteren nu niet meer, want hij staat voor mijn neus. (ENK-1ste P - stam)

Meneer Vercauteren beantwoordt onze vragen. (ENK-3de P - stam+t)

Wij luisteren aandachtig. (MV - 1^e P - stam+en/INF)

*Als hij met de auto rijdt, belt hij nooit. (Bellen nadien ook vervangen door werkwoord met stam op d.)
(Samengestelde zin)*

MIDDEN (25 minuten)

Oefeningen op werkblaadje. Superfan. Context!

Poncho: overhangende, open trui. Eigenlijk een doek met in het midden een gat erin. Google.
Hacienda: landgoed, hoeve, soort boerderij.

SLOT - reflectie (15 minuten)

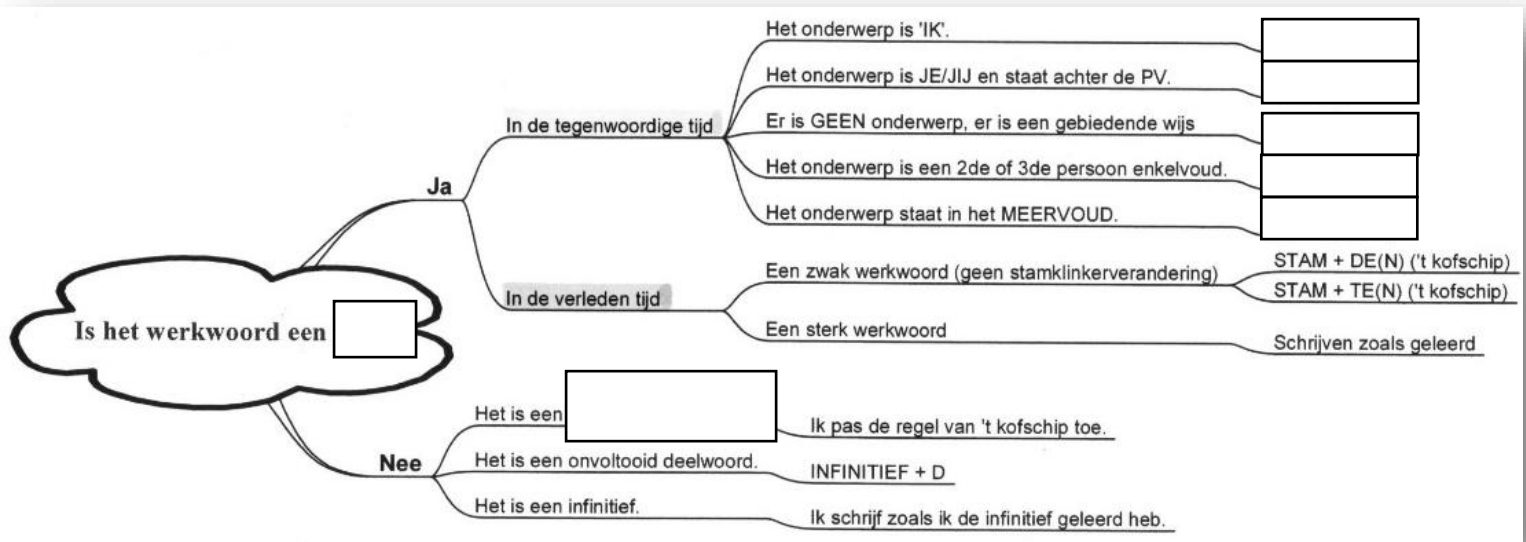
Ganzenbord spel. Per 4.

Tijd over: basismetingen verbeteren.

Werkblaadje herhaling werkwoorden

Inleiding

- Ik heb meneer Vercauteren heel hard _____ (missen).
- Ik _____ (missen) meneer Vercauteren nu niet meer, want hij _____ (staan) voor mijn neus.
- Meneer Vercauteren _____ (beantwoorden) onze vragen.
- Wij _____ (luisteren) aandachtig.
- Als hij met de auto _____ (rijden), _____ (bellen) hij nooit.

Hoe _____ (worden) je een superfan?

_____ (barsten) jij al in tranen uit wanneer je een foto van je idool _____ (bekijken)? Misschien _____ (gelden) je dan wel als een superfan! De kans dat je deze dagen nog _____ (opvallen) in de menigte bij een optreden, _____ (zijn) klein. Je _____ (moeten) je als een superfan gedragen, _____ (willen) je de aandacht van je idool trekken. Hier _____ (volgen) enkele tips om je aanwezigheid duidelijk te maken.

Van de vele posters die je muur _____ (versieren), _____ (knutselen) je broer een poncho een lange jas met alleen een gat om je hoofd door te steken. Je kleurrijke verschijning _____ (toveren) zeker een lach op het gezicht van je idool. Van die posters _____ (bezitten) je beste vriend(in) vast nog wel dubbeltjes.

Je grootvader _____ (breien) een sjaal met de naam van de popster die je hart _____ (veroveren), als je het hem lief _____ (vragen).

Jij en je vrienden _____ (zingen) alle hits natuurlijk al eeuwen mee.

Als jullie zelf een remix _____ (creëren) en een van jullie die via het internet _____ (verspreiden), dan _____ (zorgen) dat misschien wel voor de nodige aandacht.

Ten slotte _____ (staan) je er als superfan om bekend je idool door dik en dun te steunen. Waar een andere 'fan' jou/jouw (duid aan) idool _____ (verwaarlozen) tijdens de zomervakanties, _____ (overtuigen) jij jou/jouw (duid aan) moeder zodat zij een reisje naar dezelfde haciënda in Spanje _____ (reserveren), waar je dichter bij de artiest van je dromen _____ (zijn).

	Nameting werkwoorden <i>Vercauteren Yannick</i> 21/02/2020		
	Naam:		
	Klas: 3STW1	Klasnummer:	

Vul de juiste vorm van het werkwoord in (tegenwoordige tijd). Succes!

1. Ik heb _____ (proberen) om zo veel mogelijk te redden, dus de schade is _____ (beperken).
2. _____ (scheiden) jij het eigeel van het eiwit?
3. Die auto _____ (worden) morgen _____ (takelen), want die staat verkeerd _____ (parkeren).
4. Hij doet alsof er niets is _____ (gebeuren).
5. Een pas bemeste akker _____ (verspreiden) een doordringende geur.
6. _____ (vinden) u die schoenen te duur of _____ (betalen) u dat bedrag met plezier?
7. Weet u niet meer waar u zich _____ (bevinden)?
8. Als jij het juiste antwoord _____ (raden), _____ (bieden) ik je iets te drinken aan.
9. Het _____ (gebeuren) wel vaker dat hij zijn trein _____ (missen).
10. _____ (bieden) onmiddellijk je excuses aan!
11. Jullie _____ (denken) dat jullie kunnen _____ (zingen), maar wij _____ (geloven) daar niets van.
12. _____ (gelden) die straf voor de hele klas of alleen voor mij?
13. _____ (vragen) je eerst even aan haar of ze het goed _____ (vinden) dat jij het geweldige nieuws _____ (verspreiden)?
14. Sander heeft zijn eigen bier _____ (brouwen).
15. Hij is levend _____ (verbranden) en dat _____ (vinden) ik verschrikkelijk!
16. De hond van de buren _____ (blaffen) nu al twee uur!
17. Wij hebben de werkwoordspelling _____ (herhalen).

BIJLAGE 6

Reflectie

*Lees onderstaande stellingen en duid aan wat voor jou van toepassing is.
'1 = helemaal oneens' en '5 = helemaal eens'.*

- Ik heb het gevoel dat dit goed gegaan is.

1   2   3   4   5

- Ik begrijp volledig hoe ik werkwoorden moet vervoegen.

1   2   3   4   5

- Ik vind werkwoordspelling belangrijk (en ik wil dit ook goed kunnen).

1   2   3   4   5

Werkwoordenwiel

- Ik vond het werkwoordenwiel:

slecht   onvoldoende   matig   goed   zeer goed

- Dit wil ik er nog over kwijt (feedback: wat was goed, wat kan beter?):

BEDANKT!

	Nameting werkwoorden <i>Vercauteren Yannick</i> 20/02/2020		
	Naam:		
	Klas: 3STW2	Klasnummer:	

Vul de juiste vorm van het werkwoord in (tegenwoordige tijd). Succes!

1. Ik heb _____ (proberen) om zo veel mogelijk te redden, dus de schade is _____ (beperken).
2. _____ (scheiden) jij het eigeel van het eiwit?
3. Die auto _____ (worden) morgen _____ (takelen), want die staat verkeerd _____ (parkeren).
4. Hij doet alsof er niets is _____ (gebeuren).
5. Een pas bemeste akker _____ (verspreiden) een doordringende geur.
6. _____ (vinden) u die schoenen te duur of _____ (betalen) u dat bedrag met plezier?
7. Weet u niet meer waar u zich _____ (bevinden)?
8. Als jij het juiste antwoord _____ (raden), _____ (bieden) ik je iets te drinken aan.
9. Het _____ (gebeuren) wel vaker dat hij zijn trein _____ (missen).
10. _____ (bieden) onmiddellijk je excuses aan!
11. Jullie _____ (denken) dat jullie kunnen _____ (zingen), maar wij _____ (geloven) daar niets van.
12. _____ (gelden) die straf voor de hele klas of alleen voor mij?
13. _____ (vragen) je eerst even aan haar of ze het goed _____ (vinden) dat jij het geweldige nieuws _____ (verspreiden)?
14. Sander heeft zijn eigen bier _____ (brouwen).
15. Hij is levend _____ (verbranden) en dat _____ (vinden) ik verschrikkelijk!
16. De hond van de buren _____ (blaffen) nu al twee uur!
17. Wij hebben de werkwoordspelling _____ (herhalen).

BIJLAGE 6

Reflectie

*Lees onderstaande stellingen en duid aan wat voor jou van toepassing is.
'1 = helemaal oneens' en '5 = helemaal eens'.*

- Ik heb het gevoel dat dit goed gegaan is.

1   2   3   4   5

- Ik begrijp volledig hoe ik werkwoorden moet vervoegen.

1   2   3   4   5

- Ik vind werkwoordspelling belangrijk (en ik wil dit ook goed kunnen).

1   2   3   4   5

BEDANKT!

Werkblaadje herhaling werkwoorden***Inleiding***

- Ik heb meneer Vercauteren heel hard _____ (missen).
- Ik _____ (missen) meneer Vercauteren nu niet meer, want hij _____ (staan) voor mijn neus.
- Meneer Vercauteren _____ (beantwoorden) onze vragen.
- Wij _____ (luisteren) aandachtig.
- Als hij met de auto _____ (rijden), _____ (bellen) hij nooit.

Nog meer oefeningen

1. Niels Destadsbader _____ (afroeden) zijn optreden _____.
2. Op een zonnige zondag _____ (blazen) mijn broer mooie ronde bellen.
3. Er zijn veel mensen die de liefde van hun leven _____ (missen), omdat ze op hun smartphone _____ (kijken).
4. _____ (leggen) die smartphone weg!
5. De luchtballon _____ (landen) op de omgeploegde akker.
6. Mijn portefeuille is van ajuinenleer. Als ik ze _____ (openen), _____ (beginnen) ik spontaan te _____ (huilen).
7. Ik _____ (weten) niet of we nog sneeuw mogen _____ (verwachten).
8. _____ (rijden) jij ook zo snel als het _____ (sneeuwen) heeft?
9. Ik _____ (begrijpen) niet dat hij zulke dure cadeaus aan zijn kinderen _____ (beloven).
10. Gisteren is er op de E17 richting Gent een ongeval _____ (gebeuren).
11. _____ (downloaden) geen films van een website die je niet _____ (vertrouwen).
12. Als jullie Uno _____ (spelen), _____ (schudden) je broer dan altijd de kaarten?
13. Het _____ (worden) morgen een prachtige dag!
14. Ze heeft _____ (zeggen) dat ze niet van mij _____ (houden).
15. Een pas bemeste akker _____ (verspreiden) een doordringende geur.

16. In het Josephine Charlottepark _____ (beplanten) gemeentearbeiders de bloemenperkjes met kleurrijke zomerbloeiërs.
  17. Jeroen _____ (kruiden) de saus te pikant.
  18. Hij _____ (slagen) niet voor alle examens, maar hij _____ (hebben) het wel _____ (proberen)!
  19. Sporting Lokeren zal tegen volgend jaar wel _____ (degraderen) zijn.
  20. _____ (vinden) u die schoenen te duur of _____ (betalen) u dat bedrag met plezier?
-

Vul de juiste vorm van het werkwoord in. Succes!

1. Pas op, je _____ (verbranden) je vinger nog!
2. Die ruzie zal niet veel _____ (betekenen) hebben.
3. _____ (schudden) je eerst met die fles voor je hem _____ (openen)?
4. De hele school vraagt zich af wanneer Jip en Janneke _____ (kussen) hebben.
5. Het _____ (gebeuren) wel eens dat hij een uur te laat _____ (komen).
6. _____ (antwoorden) onmiddellijk op die vraag!
7. Ik heb geen flauw idee wat dit hier allemaal _____ (betekenen).
8. De geschiedenis _____ (herhalen) zich: ik _____ (worden) beroemd!
9. Wij _____ (spelen) vanavond een voetbalmatch. _____ (komen) jullie _____ (kijken)?
10. _____ (vinden) u de film *1917* ook zo fantastisch?
11. Jij _____ (beloven) altijd veel, maar je _____ (vinden) ook altijd excuses.
12. De kok _____ (melden) de kapitein dat de groenten op zijn.
13. Door de storm vorige week zijn er verschillende ongevallen _____ (gebeuren).
14. Het is onbeleefd als je je buurman _____ (uitschelden).
15. De dochter van de buurman _____ (worden) morgen _____ (bellen).
16. Terwijl jij naar beneden _____ (glijden), _____ (redden) ik de hond wel!
17. _____ (branden) je ook van nieuwsgierigheid?
18. Ze hebben de hele avond _____ (dansen).
19. De heldhaftige koning en zijn vrouw moeten volgende week _____ (verhuizen).
20. Vinden jullie dat de werkwoordspelling _____ (herhalen) moet worden?

Wetenschappelijk project
Verslag door mentor stageschool

Naam van de student: Yannick Vercauteren

Naam van de promotor: Nicole Van Sande

Naam van de stageschool en de begeleidende mentor(en): Sint-Lodewijkscollege Lokeren
 L. Mertens

38TW1 met wiel   38TW2 zonder wiel

De criteria waarmee de stageschool rekening houdt, zijn:

- Het ontwikkelingsproces en de communicatie hierbij: verantwoordelijkheid, flexibiliteit, samenwerking, duidelijkheid.

Duidelijke, allesomvattende en gestructureerde e-mail op voorhand ontvangen, stipt op de afspraak en altijd bereid om extra toelichting te geven.

- De kwaliteit van het product : vernieuwend, relevant, implementatie in de stageschool. Voldoet dit project aan het criterium dat ook volgend jaar de mentor of de school of de organisatie dit product zal gebruiken?

Relevant hulpmiddel dat prima kan dienen om de spelling van de ww. aan te leren, op te frissen. Is ook nuttig als hulpmiddel voor leerlingen met dyslexie en dysorthografie. Een aantal exemplaren kan ik zeker in mijn lessen gebruiken.

BIJLAGE 9

Stefaan Van Bockstal:

“Heel erg bedankt om mij en een deeltje van mijn klas kennis te laten maken met het werkwoordenwiel, Yannick.

De leerlingen hadden even de tijd nodig om het systeem te begrijpen, maar gingen er na een tijdje vlot mee aan de slag. Het systeem zit ingenieus in elkaar. Ik startte eerst met een kleine herhalingsopdracht en vervolgens konden de leerlingen oefeningen vlot oplossen met het wiel. Een herhaling op de werkwoordspelling leek geen overbodige luxe. Ik ben zeker gewonnen voor je methode en wens je nog alle succes!”

Tim Delacourt:

“Als leerkracht kreeg ik de indruk dat het werkwoordenwiel een hulp was voor wie twijfelde of niet meteen wist hoe de pv of het voltooid deelwoord te schrijven. Het bood schijnbaar voor ongeveer de helft van de groep wel hulp, voor de andere helft schijnbaar niet.

Graag had ik het wiel uitgebreider willen testen in grotere (normale) klasgroepen en voor al mijn groepen. Zo zou de conclusie wellicht betrouwbaarder zijn. (...)

Als er een kans zou bestaan om het werkwoordenwiel volgende schooljaar opnieuw uit te proberen (tijdens de les over de o.t.t.) dan zou ik er graag gebruik van willen maken.

Een gelijkaardig wiel voor de o.v.t van zwakke werkwoorden is misschien nog een ideetje voor de toekomst.”